

АНАЛІЗ МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ

Актуальність теми. Філософія марксизму - це певний пласт культури, фактор суспільного розвитку. Переоцінка марксизму може привести до негативних соціальних наслідків, а недооцінка матиме ще гірші результати. Питання про виникнення і сутність марксизму. Що таке марксизм як філософія, чому він виник? Яка його роль в культурі і суспільному житті? Що таке праця і яке значення вона має в концепції людини? **Мета дослідження:** проаналізувати марксову концепцію людини, розкрити основні проблеми сутності людини, протистояння «Я» та «не-Я». **Об'єктом дослідження** виступає людина. **Предметом дослідження:** методологічні засади, зміст та основні твердження Марксової концепції людини. **Завдання дослідження:** проаналізувати марксову концепцію людини, та дослідити, що являє собою марксизм. У другій половині ХХ ст., істотно змінилося планетарне обличчя світу. Актуальною реальністю стали глобальні проблеми екології, енергетичного і сировинного потенціалу, народонаселення та його забезпечення. Численні дослідження, особливо доповіді Римського клубу, викликали сумнів щодо здатності людства розв'язати ці проблеми в рамках культурної парадигми, де мовою «Я» протистойть усьому світові, де воно приречене на вічну боротьбу з природою і з собою подібними, де люди реалізують принцип «людина людині вовк», мріючи про принципи «людина людині Бог». Соціально-економічні, соціально-політичні, і духовні кризи привели до переоцінок тієї філософської спадщини, яка канонізувала культурну парадигму протистояння «Я» і «не-Я». Остання була підготовлена філософією антропоцентризму. Вона зароджується в рамках філософії епохи Відродження, розвивається у філософії Нового часу і філософії Просвітництва, набуває статусу філософської концепції в німецькій класиці, стає практичною ідеєю у філософії марксизму. Вихований німецькою класичною філософією, К. Маркс не тільки прийняв парадигму протистояння переніс її на людину, розглядаючи її лише як суб'єкт і продукт історії. Погляд на людину як на діяльну істоту, яка розв'язує проблему хліба, одягу і даху над головою, здавався природним і самодостатнім. Проблема сутності людини, її екзистенціальні виміри були в основному в фокусі наукових інтересів молодого Маркса. В подальшому увага зосереджувалася на аналізі форми власності, структури виробництва та ін. Функціональне ставлення людини до світу і світу до людини приводить до того, що цінність людини визначається не її екзистенцією, а літе сумою знань, навичок і здібностей в освоєнні навколишнього середовища. Справжній світ людини виявився незатребуваною можливістю. На нього звертали увагу лише окремі філософи. Людству треба було пройти шлях у 150 років, здійснити ряд революцій у продуктивних силах суспільства, відчутти «дихання» глобальних проблем, щоб філософське питання екзистенції трансформувати в проблему буденної свідомості: «мати чи бути» [2, с. 73]. Оскільки філософія марксизму успадкувала соціалістичні ідеї, практичне втілення яких у життя через догматизацію цього вчення породило соціальні тупики, це призвело не просто до переоцінки філософської спадщини, а й до перегляду насамперед ряду фундаментальних його принципів. Історично склалися такі суперечливі позиції: соціалістична ідея з самого початку тупикова, а філософія марксизму - це суцільна помилка; історична практика побудови соціалізму не була адекватним відбиттям теорії марксизму; марксизм - абсолютна істина, придатна для всіх народів і на всі часи. Така суперечливість зумовлює необхідність старанного аналізу філософської спадщини марксизму. Основними теоретичними джерелами марксизму стали німецька класична філософія, англійська політична економія і французький утопічний соціалізм. Найвизначнішим досягненням німецької класичної філософії стало вчення про розвиток. Проте оскільки Гегель розглядає розвиток як позачасовий процес самоздійснення абсолютного духу, то діалектику Гегеля не можна було застосовувати практично [3]. Історична заслуга класичної політекономії полягає в тому, що вона розробила основи трудової теорії вартості. Однак вона не змогла оцінити перехідний характер конкретного способу виробництва. Досить гостро критикували класичний капіталізм соціалісти ХІХ ст. Та сподіваючись лише на освіту як на основний засіб подолання всіх соціальних безладів, вони ввійшли в історію як соціалісти-утопісти. Принципова відмінність філософії марксизму від найближчих його попередників полягає в тому, що К. Маркс і Ф. Енгельс зробили спробу: поєднати матеріалізм і діалектику, критично перепрацювавши діалектику Гегеля й антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха; застосувати матеріалістичну діалектику до пізнання суспільства; визначити рушійну силу суспільного розвитку і заявити про готовність служити їй. Спочатку Маркс поділяв основні ідеї філософії Гегеля і примкнув до лівого крила молодогегельянців, котрі вбачали своє завдання в буржуазній інтерпретації гегелівської спадщини. Та вже докторська дисертація Маркса свідчить про незадоволення позицією ідеалізму і звернення до матеріалізму та просвітницького гуманізму, а знайомство з книгою Л. Фейєрбаха «Сутність християнства» остаточно сприяло вибору на користь матеріалізму. На відміну від Гегеля, який вважав феномен відчуження за деградацію абсолютної ідеї на одному з етапів розвитку її, і на відміну від Фейєрбаха, для якого відчуження є чимось похідним від людської біологічної природи, Маркс розглядав відчуження як наслідок певних історичних та економічних умов і суспільних відносин, в яких живе та діє людина [1, с. 200]. Особисті спостереження і вивчення політекономії, зокрема книги Дж. Мілля «Основи політичної економії», дали Марксу змогу зробити висновок, що у світі, де все купується і продається, де влада грошей є абсолютною, робоча людина залишається товаром, оскільки вона здатна працювати. Праця створює всі багатства суспільства. Взятий цей реальний економічний факт за висхідний пункт свого аналізу, Маркс звертає увагу на суперечливий характер праці. З одного боку, праця виступає як процес взаємодії людей, спрямований на опанування навколишньої природи з метою задоволення власних потреб. З іншого боку, праця - це виснаження тіла і духу, засіб відчуження людей. Інакше кажучи, праця може приносити як задоволення, так і страждання. І все це залежить не стільки від змісту праці, скільки від стану тієї сукупності суспільних відносин, в яких вона здійснюється. Ця сукупність суспільних відносин зрештою визначає свідомість, поведінку людини і насамперед ставлення її до праці. За певних суспільних відносин людина втрачає здатність до творчості, до того, що робить її справжньою людиною. З суб'єкта діяльності вона перетворюється на засіб діяльності. Внаслідок цього праця відчужується від її результатів, вони перетворюються на самостійну систему, яка панує над робітником і яка ворожа йому [1, с. 202]. **Висновок.** Питання про виникнення і сутність марксизму залишається актуальним і потребує кваліфікованої відповіді на запитання: що таке марксизм як філософія і чому він виник у 40-х роках ХІХ ст., яка його роль і місце в культурі людства? Щоб відповісти на них, слід виходити з розуміння філософії як «історичної епохи, схопленої в думці». Цей образ епохи містить у собі об'єктивну інформацію, відповідаючи на запитання «хто є хто і що є що», але при цьому він несе на собі і печать авторської суб'єктивності. В цьому полягають розмаїття філософського сприйняття світу і специфіка його «прочитання».

Список використаних джерел

1. М.І.Горлач Філософія, Харків, 2000р. 672 с.
2. Г.А.Заїченко Філософія, К.: «Вища школа», 1995р. 454 с.
3. Розвиток ідей про людське буття у філософії марксизму: URL <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12878/>